

Principiul Nepedepsirii

Statele au obligația de a proteja victimele traficului de persoane în timpul urmăririi penale și împotriva sancțiunilor rezultate în urma activităților infracționale comise în timpul exploatării sau ca urmare a situațiilor lor de trafic.

Principiul nepedepsirii este o manifestare a abordării centrate pe victimă în combaterea traficului de persoane, în care se încearcă protejarea drepturilor victimelor. Principiul nu oferă imunitate generală împotriva urmăririi penale. În schimb, acesta își propune să protejeze persoana traficată de punerea sub acuzare și sancționării nedrepte atunci când - din cauza unei situații de trafic - persoana respectivă nu avea o alternativă realistă în fața comiterii unui act infracțional.

Căror infracțiuni li se aplică acest principiu?

Principiul se poate aplica tuturor actelor infracționale comise de o victimă a traficului de persoane, indiferent de seriozitatea sau gravitatea acestora. Asta include infracțiuni penale, de imigrare, administrative și civile. În practică, acest principiu nu este întotdeauna aplicat de autoritățile naționale în toate circumstanțele aplicabile, această excludere a infracțiunilor din sfera de aplicare a principiului fiind dezaprobată în mod explicit de către Raportorul special Organizației Națiunilor Unite (ONU), Grupul de experți pentru acțiunea împotriva traficului de ființe umane (GRETA) și de către Recomandarea Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).

Exemple (listă neexhaustivă):

- Statut neregulamentar de migrare, absența documentelor sau deținerea unui act de identitate fals.
- Fapte penale minore: furtul din buzunare, cerșetoria.
- Infracțiuni grave: traficul/fabricarea de droguri, furt de identitate/cărți de credit, spargerii.
- Traficarea altor victime: implicarea în recrutarea sau în exploatarea altor victime ale traficului sub presiune din partea traficantului.
- Infracțiuni în scopul eliberării (infracțiuni comise pentru a ieși din situația de exploatare, inclusiv posesia unei arme).

De ce ar trebui aplicat principiul nepedepsirii? (Justificare)

- O victimă a traficului de persoane acționează fără autonomie reală din cauza situației de trafic; victima nu este responsabilă pentru comiterea acestor fapte și, deci, nu trebuie să fie trasă la răspundere.
- Pentru a proteja drepturile victimelor și pentru a evita victimizarea și traumatizarea ulterioară a acestora.
- Pentru a încuraja victimele să raporteze infracțiunea și să aibă calitate de martor în cadrul procedurilor penale împotriva agresorilor - ducând la mai multe condamnări și contracarând impunitatea printre traficanți.

Consecințele neaplicării principiului nepedepsirii

Când persoanele traficate intră în atenția autorităților ca infractori, adesea nu sunt recunoscute ca victime, lucru care poate duce la **acuzatii nedrepte, condamnare și pedeapsă necorespunzătoare a acestora**. Un eșec al autorităților de a aplica principiul nepedepsirii duce la victimizare secundară și la negarea drepturilor persoanelor ca victime ale traficului. Acest eșec al autorităților poate duce mai departe la efecte negative în lanț, afectând bunăstarea victimelor, dar și posibilitatea acestora de a aplica pentru azil, încadrare în muncă și obținerea custodiei copilului. Frica justificată a victimelor față de urmărirea penală și sancțiuni le împiedică să solicite protecție și le descurajează să iasă în față și să coopereze autoritățile de aplicare a legii.

Eșecul de a identifica o victimă va duce atât la privarea sa de drepturi, cât și la imposibilitatea procurorilor de a identifica martorii necesari în cadrul procedurilor judiciare împotriva traficantilor. **Atunci când principiul nepedepsirii nu este aplicat corect, statele contribuie la menținerea impunității traficantilor.**

Obligațiile statelor în baza Legilor Drepturilor Omului

În baza obligațiilor pozitive ale statelor sub articolul 4 al CEDO și dreptului la un proces echitabil conform articolului 6(1) al CEDO, **statele au obligația să asigure aplicarea efectivă a principiului nepedepsirii (V.C.L. și A.N. împotriva Regatului Unit)**. Pedepsirea persoanelor traficate pentru actele comise, ca rezultat al situației de trafic, contravine obligațiilor statelor să recunoască drepturile victimelor și să le ofere sprijin, protecție și despăgubiri. Această sancțiune constituie o încălcare a obligațiilor statului să-i investigheze și să-i condamne pe cei responsabili pentru traficul de persoane. **Când victimele traficului de persoane sunt urmărite penal, condamnate și sancționate în locul agresorilor, autoritățile statului contribuie la menținerea impunității traficantilor și subminează lupta împotriva traficului de ființe umane.**

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cazul de referință V.C.L. și A.N. împotriva Regatului Unit:

"este indiscutabil faptul că urmărirea penală a victimelor traficului de persoane ar dăuna recuperării lor fizice, psihologice și sociale și le-ar putea face vulnerabile la a fi traficate din nou în viitor".¹

Legislația care codifică principiul nepedepsirii în Europa

- Convenția Consiliului Europei privind Lupta Împotriva Traficului de Ființe Umane: Articolul 26
- Directiva Uniunii Europene privind Prevenirea și Combaterea Traficului de Persoane și Protejarea victimelor acestuia 2011/36/UE: Articolul 8
- Protocolul 29 din Convenția privind Munca Forțată a Organizației Internaționale a Muncii (OIM): Articolul 4(2)

Aceste instrumente obligatorii impun statelor să ia în considerare posibilitatea de a nu urmări penal și impune sancțiuni victimelor-inculpați când principiul nepedepsirii este pus în aplicare. Pentru a acționa în conformitate cu aceste instrumente obligatorii, dispozițiile trebuie interpretate cu bună-credință, ceea ce înseamnă că statele trebuie să le pună în aplicare într-o manieră reală și practică. Acest lucru înseamnă că **statele trebuie să facă demersurile necesare pentru a asigura aplicarea principiului nepedepsirii în cazurile adecvate**. Statele au competența discreționară în ceea ce privește îndeplinirea acestei obligații.

¹ V.C.L. și A.N. împotriva Regatului Unit, par. 159.

Aplicarea principiului nepedepsirii

Principiul nepedepsirii trebuie înțeles în sens larg ca exonerare și, prin urmare, trebuie să se aplice atât în etapa de urmărire penală cât și în cea de sancționare. Acesta protejează victimele de a fi acuzate, deținute, judecate și pedepsite.² Acesta include condamnări fără sancțiuni și alte măsuri care, de fapt, constituie sancțiuni. Simpla atenuare a sentinței nu respectă obligația nepedepsirii, deoarece orice condamnare a victimei este în contradicție cu exonerarea victimei pentru o infracțiune.

Efecte ale aplicării principiului în diferite stagii ale procedurilor legale:

- Immediata întrerupere a procedurilor legale.
- Eliberarea imediată a victimei din detenție fie proceduri (preliminare sau proceduri de imigrare).
- Casarea condamnării pe nedrept sau a hotărârii administrative/civile/de imigrare.
- Eliminarea dosarului penal al victimei, incluzând ștergerea cazierului judiciar aferent și eliberarea de orice sancțiuni nedrepte impuse în baza legii administrative, civile sau de imigrație (amenzi, etc.).
- Despăgubiri, inclusiv compensarea pentru reținerea pe nedrept de către stat.
- Condamnarea sau hotărârea judecătorească necorespunzătoare nu ar trebui să împiedice niciodată capacitatea victimei de a solicita azil, statut de refugiat sau un permis de ședere specific pentru victimele traficului de persoane.

Publicat de La Strada International, P.O. Box 15865, 1001 NL Amsterdam, Regatul Țărilor de Jos.
www.lastradainternational.org

Copyright: „Toate drepturile sunt rezervate. Conținutul acestei publicații poate fi utilizat și copiat în mod liber în scopuri educaționale și alte scopuri noncomerciale, cu condiția ca orice astfel de reproducere să fie însoțită de menționarea La Strada International ca sursă.”

Citare: La Strada International, Sinteză Explicativă: Principiul de Neimpunitate, Noiembrie 2023.

Autor: Merel Brower

Traducător: Irina Ioniță, în colaborare cu ADPARE
 La Strada International, Noiembrie 2023

² Directiva UE, [Considerentul 14](#); Convenția Consiliului European, [Comitetul de Întâlnire al Părților, p. 12](#); [Recomandările OSCE, par. 14](#).